

Країни Центрально-Східної Європи на початку XXI століття, їх роль у сучасних міжнародних відносинах. Політична, економічна та ідеологічна експансія Росії в регіоні

Для початку чітко зафіксуємо перелік країн, які вважають країнами Центральної або Центрально-Східної Європи. Отже, це країни Балтії, Балкан, Вишеградської четвірки (Польщі, Чехії, Угорщини і Словаччини) та три колишні радянські республіки: – Білорусь, Молдова й Україна. Неоднорідність в суспільно-економічному розвитку наявна в кожній з названих груп.

Частина країн цього регіону вже стала членами ЄС і НАТО.

У 2004 р. членами ЄС стали Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина, Естонія, Латвія, Литва, у 2007 році – Болгарія, Румунія, у 2013 р. – Хорватія.

Членами НАТО є Польща, Угорщина, Чехія (1999 рік), Естонія, Литва, Латвія, Болгарія, Румунія, Словаччина, Словенія (2004 рік), Албанія, Хорватія (2009 рік) Останніми державами-членами, які вступили до НАТО є Чорногорія – 5 червня 2017 року та Північна Македонія 27 березня 2020 року. Остання на шляху євроатлантичної інтеграції навіть змінила свою назву в 2019 році.

Пропонуємо коротко проаналізувати ті країни деякі країни, які є сусідами України в регіоні.

Нині це одна з найдинамічніших держав Європи, яка провела успішні реформи. Ця держава претендує на лідерство у регіоні. Для України впродовж останніх двох десятиліть є своєрідним адвокатом у ЄС. Громадяни України як трудові мігранти є важливим чинником економічного розвитку Польщі. У 2012 році в Україні та Польщі успішно відбувся чемпіонат Європи з футболу.

Важкими для комунікацій між Польщею та Україною залишається трактування складних моментів спільної історії. Водночас необхідність партнерства не

ставиться під сумнів, бо є потреба протистояти агресії Російської Федерації.

Дещо інакше розвиваються стосунки з Угорщиною, політику якої з 2010 року визначає прем'єр-міністр Віктор Орбана. Його курс критикувався представниками ЄС через проведення антиміграційної політики, прагнення встановити контроль над ЗМІ, корупції та проблеми із незалежністю судової системи.

Для угорського населення, яке компактно живе в Закарпатській області, створені умови для збереження національних традицій. Але від 2017 року угорсько-українські відносини погіршилися. Підставою для цього став український закон про освіту. Угорщина наразі блокує інтеграцію України в ЄС і НАТО. Ускладнення у відносинах шкодять обом країнам.

Молдова — колишня радянська республіка, яка перші два десятиліття має складнощі з вибором геополітичної орієнтації і є однією з найбідніших держав у Європі. В країні багато як прихильників інтеграції з ЄС та Румунією так і прихильників союзницьких відносин з Росією. Частина Молдови - Придністров'я не контролюється урядом Кишинева і є фактично окуповане російськими військами. Молдова, як і Україна, має підписану угоду про асоціацію з ЄС.

Білорусь — єдина країна регіону з авторитарним правлінням. З 1994 року на посаді президента — Олександр Лукашенко. Диктатор проводив до цих пір проросійську політику, але постійно не робив останніх кроків для повної інтеграції з Росією. З 1996 року на папері існує Союзна держава Росії і Білорусі. Ситуацію кардинально може змінити революція, яка почалась у серпні 2020 року і має на меті відсторонення від влади Олександра Лукашенка. Восени 2020 року українська влада не визнала його легітимним президентом Білорусі.

Пропоную вам прочитати відомості про інші країни Центрально-Східної та визначити особливості їхніх відносин з Україною.

Ще одним не простим питанням, яке ми маємо проаналізувати, є проблема політичної, економічної та ідеологічної експансії Росії в регіоні. На думку дослідників вашингтонського Центру стратегічних і міжнародних досліджень (CSIS) та Центру досліджень демократії, який базується в Болгарії (CSD), Росія здійснює прихований економічний і політичний тиск на країни Східної Європи. Головна мета кампанії полягає в дискредитації ліберально-демократичної моделі Заходу та підриванні трансатлантичних зв'язків.

Фахівці проаналізували ситуацію в п'яти країнах Центральної та Східної Європи: Болгарії, Словаччині, Латвії, Угорщині та Сербії. Такий вибір пояснюється тим, що чотири держави з цього переліку є членами ЄС і НАТО, а п'ята — Сербія — є кандидаткою на членство в Євросоюзі і при цьому зберігає міцні культурні та історичні зв'язки з Росією.

Автори дослідження виявили таку закономірність: країни, у яких торгівля з Росією генерує понад 12 відсотків від їхнього ВВП, більше підпадають під

економічний вплив Кремля. А держави, в яких цей показник складає менше 12 відсотків ВВП, більш вразливі у плані політичного впливу.

Зокрема, в Угорщині та Словаччині цей показник менший за 12 відсотків, тобто ці країни підпадають передусім під політичний вплив Кремля, підсумовують автори дослідження, що у свою чергу сприяє посиленню його економічного впливу.

Як же ж протидіяти російській експансії, яка претендує на відновлення впливу Кремля в межах соціалістичного табору, який зберігся лише на сторінках підручників з історії?

Рецепт може бути у плідній співпраці країн регіону, зокрема у військовій, економічній і дипломатичній сферах. В 2020 році з'явився так званий Люблінський трикутник — платформа співробітництва між Литвою, Польщею та Україною.